

ΕΣΒΗΣΕ ΣΤΑ 92 ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

Η τελευταία συνέντευξη του Γιάννη Λέφκη

μηδὲ ξεγελάσματα μεθυσμένου μυαλού, είσαστε ζωντανοί, ολοζώντανοι άνθρωποι, παιδιά τούτης της Γης, που είναι για όλους μας η μια η μεγάλη, η αιώνια μητέρα...

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ: Τι ωραίο οραματισμό! Μεγάλη η πίστη σου προς τον άνθρωπο Γιάννη. Πολύ μεγάλη και είναι ωραίο που ακριβώς σήμερα που αντιμετωπίζουμε φοβερά προβλήματα, αυτό τον κίνδυνο, αυτή την απειλή για τον ίδιο τον άνθρωπο, επαναφέρεις αυτή σου την πίστη μέσα σ' αυτά τα νοήματα.

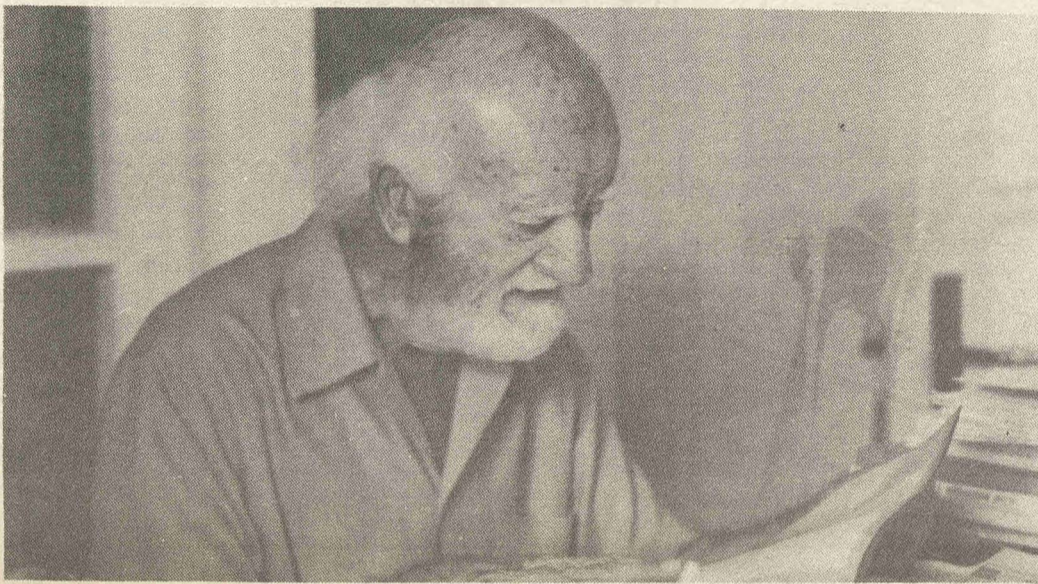
Γ. ΛΕΦΚΗΣ: Είναι έργο, ο «Διθύραμβος του ανθρώπου», είναι έργο πίστης στους αιώνες και στο μέλλον του ανθρώπου και τώρα μπορώ να ξεκινήσω, πως έφτασα σ' αυτά όλα.

Γεννήθηκα παίρνοντας κι ένα κομμάτι από τον περασμένο αιώνα. Ήταν μια εποχή δυστυχίας, πόνου, φτώχειας, στέρησης, αμάθειας, άγνοιας. Ήταν τρομερό. Έβλεπα από μέσα στο σπίτι μου, μα και έξω από το σπίτι μου τους πεινασμένους, τους ρακένδυτους, τους τελειώς άμαθους, αγράμματους. Δεν ήξεραν τίποτα, ήταν σαν τα ζώα. Σαν τα ζώα οι άνθρωποι. Και αυτές οι σκηνές με συγκινούσαν από παιδί και σκεφτόμουν πάντα. Κάποτε πήγαινα στο ταχυδρομείο παιδί για να δω αν είχαμε κανένα γράμμα από τον ξενιτεμένο αδελφό μου στην Αίγυπτο και περίμενε ο κόσμος απ' έξω από το ταχυδρομείο και έβλεπα τις μανάδες όταν δεν παίρνανε γράμματα από τα παιδιά τους πούχανε γίνει μετανάστες που φύγουν από την φτώχεια και την κακομοιριά της Κύπρου, για να πάνε να βρουν νέα ζωή, να βρουν καλύτερη ζωή, σ' άλλους τόπους. Και εγκατέλειπαν τα νειάτα την Κύπρο και έμεναν οι γέροι και οι μάνες να κλαίνε - να κλαίνε. Αυτές τις σκηνές, μικρός, τις απόδωσα σ' ένα κομμάτι, ένα κείμενο που έγραψα. Το πρώτο κείμενο που έγραψα. Αναφέρονταν το κείμενο στην άφιξη του ταχυδρομείου. Το κομμάτι αυτό πέρασε στην «Σάλπιγγα». Πρώτα το είχα ετοιμάσει σαν έκθεση στο σχολείο. Εγώ ήμουνα σε μικρή τάξη τότε, τρίτη τάξη. Όταν το διάβασε ο γυμνασιάρχης έγραψε από κάτω «έκφραση μοναδική δια παιδί της ηλικίας του. Σε συγχαίρω, έχεις μέσα σου το ύφος ενός μεγάλου λογοτέχνη. Μη πάψεις γράφω». Και τόδωσε ο ίδιος στο Μελη Νικολαΐδη να το δημοσιεύσει. Και δημοσιεύτηκε το 1915 στην «Ηχώ της Κύπρου» του Μελη Νικολαΐδη.

Ήτανε το πεζό εκείνο η πρώτη μου αντίδραση στο δράμα της μετανάστευσης, της φτωχολογιάς, των μητέρων που χάνανε τα παιδιά τους.

Ύστερα άρχισε ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Ήταν πείνα, μεγάλη πείνα και κάνανε οι πλούσιες κυρίες της Λάρνακας ένα συσσίτιο. Κι έβλεπες εκεί να μαζεύονται χιλιάδες ρακένδυτοι, φτωχοί Ξυπόλυτοι και να κρατούνε τα τενεκάκια του γάλακτος και ένα δοχείο για να πάρουμε μια σουπίτσα να ζεσταθούνε.

Όλη αυτή η αθλιότητα μ' έκανε να σκέφτομαι. Γιατί να υπάρχει αυτή η διαφορά, γιατί να υπάρχουν οι λίγοι που τα έχουν όλα και οι περισσότεροι γι' αυτούς και οι πολλοί, η απέραντη στρατιά των ανθρώπων να πεινά, να δυστυχεί, να βρίσκεται σ' αυτά τα χάλια, να εί-

Συνέντευξη στον Πανίκο Παιονίδη

ναι σαν υπάνθρωποι.

Γύριζα πίσω και έλεγα στη μητέρα μου. Ήταν πολύ θρησκα γυναίκα η μητέρα μου. Πίστευε, πίστευε αληθινά. Της έλεγα «Μητέρα, ποιος φταίει, γιατί ο κόσμος να είναι έτσι. Γιατί τον έκανε ο Θεός, που λες, που πιστεύεις». «Παιδί μου, απαντούσε, μην τα σκέφτεσαι. Έτσι τα κανόνισε ο Θεός». «Μα είναι ο Θεός τόσο άσπλαχνος;» Και άρχισαν οι αμφιβολίες από τότε. Δεν έβρισκα λύση. Δεν έβλεπα πώς μπορούσε να υπάρξει διέξοδος. Ο Χριστιανισμός, που μας διδάσκανε στο σχολείο, έβλεπα πως μετατόπιζε τα θέματα. Μιλούσε για ισότητα αλλά πού ήταν η ισότητα.

Και άξαφνα ήρθε η Οχτωβριανή Επανάσταση. Άκουσα για πρώτη φορά για Μαρξισμό. Έρχονταν τα τηλεγραφήματα του «Ρέουτερ», 300 λέξεις κι' ανάφερνε ανάμεσα στ' άλλα και για την Κόκκινη επανάσταση, την Επανάσταση των Μπολσεβίκων, για Μενσεβίκους, για τον Λένιν, για τον Μαξ. Παράξενα ονόματα, δεν ήξερα τι είναι. Κι όπως ήμουνα ένα είδος σφουγγαριού, που τραβούσε γνώση και πίστευα στην γνώση, άλλωστε από παιδί είχα γράψει ένα τραγούδι, όπου έλεγα ότι στη γνώση βρίσκονται ασπρήευτες πηγές, που θα μας δώσουν την δύναμη να φτιάξουμε νέα κατορθώματα.

... Όλοι οι φιλόσοφοι οι προηγούμενοι ήθελαν αυτή την αλλαγή. Πίστευαν σ' ένα είδος Κομμουνισμού αλλά δεν ήξεραν πώς. Και ήρθε ο Μαρξισμός και φώτισε. Όταν διάβασα, όταν μου φέρανε τα πρώτα βιβλία από την Αίγυπτο και διάβασα για τον Μαρξισμό τότε είδα πως ο Μαρξ και ο Έγκελς φώτισαν την ιστορία του ανθρώπινου γένους πάνω στη γη, τις σχέσεις τις οικονομικές μεταξύ των ανθρώπων και προπαντός είδαν την σημασία της υπεραξίας, αυτήν την υπεραξία που δημιουργεί τον πλούτο στα χέρια των λίγων.

Αλλά έδειξαν και τον τρόπο της θεραπείας. Και ο τρόπος αυτός είναι η ένωση των εργατών, η ένωση των φτωχών, η ένωση των προλετάρων. Και άρχισε να είναι βολική αυτή η λύση διότι είχε γίνει η βιομηχανική επανάσταση και μαζεύονταν στα εργοστάσια χιλιάδες εργάτες. Ήταν ένα τρόπος να έρθει ο ένας κοντά στον άλλο, να ενωθεί, να λείπει τον πόνο του, τις ανάγκες του και να δημιουργούνται οι πρώτες επαφές και φιλίες μεταξύ τους. Είπα να ο δρόμος. Να ενώσει

την δύναμη του ο άνθρωπος. Τι έπρεπε να κάνω εγώ; Έπρεπε κι εγώ κάτι να κάνω για τον τόπο μου, αυτόν τον μικρό τόπο. Και σκε-

φτόμουν πως έπρεπε να αρχίσω. Τότε αποφάσισα να κάνω μια ομάδα σοσιαλιστική μέσα στην Λεμεσό. Μόλις είχα έρθει στην Λεμεσό, μετά την Οχτωβριανή Επανάσταση. Πλησίασα μερικούς νέους, που γνώρισα εδώ, τους μίλησα κι είπαμε να κάνουμε ένα σοσιαλιστικό σύλλογο. Μερικοί δέχτηκαν. Άλλοι με πρόδωσαν. Πήγαν στον παραφέντη που δούλευα και με κάλεσε μια μέρα στο γραφείο του και μου έκανε μια τρομερή σκηνή...

Ήρθαν μια μέρα ο Γιάγκος Ηλιάδης και ο Πάνος Φασουλιώτης που με ήξεραν από την «Μούσα». Με είχε συστήσει ο Γιαβόπουλος, που ήταν ο ανταποκριτής μου στην Λεμεσό. Έμενα τότε στου παπά Ιεζεκιλ, κοντά στην εκκλησία της Αγίας Νάπας. Δυστυχώς τα χάλασαν όλα εκεί και δεν έμεινε τίποτα από εκείνο το ιστορικό κτίριο, διότι απ' εκεί βγήκε ο Μαρξισμός και απλώθηκε στην Κύπρο. Εκεί έμενε κι ένας Γιώργος Δημητριάδης, ένα νεαρό παιδί, που το προσήλυτσα πρώτο διότι έβγαζα κρυφά την «ουμανιτέ» από τα πλοία. Είχα κάνει σχέσεις με τους ναυτικούς, μερικοί ήταν του Κ.Κ. της Γαλλίας.

Ήρθαν λοιπόν αυτοί οι δυο και μου λένε. Άκουσε Λέφκη επειδή αντιλαμβανόμαστε ότι είσαι δυναμικό στοιχείο και θέλεις να κάνεις σοσιαλιστική ομάδα και μεις πιστεύουμε σ' αυτά τα πράγματα θέλουμε να συνεργαστούμε μαζί σου.

Έτσι αποφάσισα να δουλέψω στα κρυφά. Να παρουσιάζεται εκείνος κι εγώ να γράφω από κάτω. Λοιπόν αρχίσαμε με την ίδρυση των Συντεχνιών το 1919.

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ: Εσύ που έφερες στην Κύπρο τις σοσιαλιστικές ιδέες και πάλεψες με την ζωή σου για να ανδρώσει αυτό το κίνημα, να ρίξει ρίζες και να δώσει αυτούς τους καρπούς. Θάθελα έτσι να τρέχαμε λίγο μπροστά, θάθελα να δώ, και θα ενδιαφέρει αυτό οπωσδήποτε, πώς αντικρύζει μετά από εβδομήντα χρόνια την κρίση που έχει παρουσιάσει μέσα στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο. Πώς την αντικρύζει με βάση τις δικές σου εμπειρίες και γνώσεις;

Γ. ΛΕΦΚΗΣ: Να σας πώ. Ο μαρξισμός δεν φταίει. Ο μαρξισμός είναι μια αθάνατη ιδέα. Διότι εφώτισε σαν προβολέας, τις σχέσεις

των ανθρώπων τις οικονομικές. Ξέρουμε ότι από την υπεραξία γενιούνται οι πλούσιοι και μας από την ίδια υπεραξία δημιουργούνται σαν σκλάβοι, οι φτωχοί. Έτσι θα γίνεται πάντα. Εκείνοι που εφάρμοσαν τον κομμουνισμό, δόθηκαν εις την Ρωσία, δεν έκαμαν αυτό. Οχι. Απλώς ήσαν φιλόδοξοι άνθρωποι, τουλάχιστον εκείνοι που ανέλαβαν τότε ορισμένα πόστα σπουδαία, και εκοίταζαν τον εαυτό τους.

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ: Μήπως και παραγνωρίστηκε ο άνθρωπος; Μήπως ισοπεδώθηκε ακριβώς η κοινωνία, παραγνωρίστηκε ο άνθρωπος, του αφαιρέθηκε το κίνητρο της προσωπικότητας;

Γ. ΛΕΦΚΗΣ: Ακριβώς αυτό έγινε. Εφάρμοσαν από τα ανάποδα τον μαρξισμό. Ο Λένιν τον άρχισε καλά και αν ζούσε ο Λένιν τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα. Πρέπει, έλεγε, να κάνουμε και την τελευταία υπέρτρα να διευθύνει το κράτος έλεγε ο Λένιν. Αλλά αυτοί ούτε άκουσαν. Ήταν άνθρωποι φιλόδοξοι οι οποίοι δεν είχαν χωνέψει τον μαρξισμό και τους ξεγέλασαν.

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ: Γιάννη θάθελα τον οραματισμό σου που να ξεπερνά το 2000 και να προχωρά πιο πέρα.

Γ. ΛΕΦΚΗΣ: Ο οραματισμός μου είναι ότι δεν μπορεί, παρά ενωμένοι οι άνθρωποι της γης να πάνε σε άλλους πλανήτες. Διότι και μεις έχουμε το φεγγάρι δορυφόρο, αλλά δυστυχώς το κλίμα δεν είναι κατάλληλο ανακάλυψαν όμως ήδη ορισμένους δορυφόρους οι οποίοι έχουν τις ιδιότητες της Γης, της αρχαίας μας Γης που την καταστρέψαμε με χίλιους τρόπους διότι μέρα νύχτα κάμνουμε βόμβες και ρίχνουμε βόμβες. Γίνονται σεισμοί, αναπτύσσονται ηφαίστεια. Και προσπαθούμε να την καταστρέψουμε με τις εκρήξεις μας. Πυρηνικές εκρήξεις από κάτω, σε βάθη 1000, 2000 μέτρων και βγαίνει φωτιά από κάτω. Ζει απάνω σε μια φωτιά ο άνθρωπος. Αύριο μπορεί να γίνει μια έκρηξη και να μην μείνει τίποτα, να θρματιστεί η γη. Λοιπόν πρέπει να πάμε σε ασφαλέστερο μέρος. Θα πάνε, θα πάνε οι άνθρωποι. Το σύμπαν είναι απέραντο. Το πρόβλημα είναι είμεθα μόνοι; Και γιατί είμεθα μόνοι σ' αυτό τον κόσμο;

Μπορεί να υπάρχουν και άλλα πλάσματα, αλλού. Και θάναι παρηγοριά γιατί θάρθουμε σε επαφή μαζί τους. Θα μπορέσουμε να συνεννοηθούμε. Έχουμε τα μέσα σήμερα να επικοινωνούμε σε τεράστιες αποστάσεις, που ήταν άγνωστα πρώτα. Σήμερα μπορεί να φτάσουμε στα ακρότατα όρια. Και ύστερα θα ξέρουμε αν το σύμπαν, είναι περατό ή απέραντο. Πού σταματά; Πού στέκεται. Πού βρίσκεται; Μέσα σε κενό; Πώς; Όλα αυτά είναι προβλήματα για τον άνθρωπο. Για τον σοφό άνθρωπο. Θεός δεν υπήρξε. Θεός είναι η ουσία. Μια φούχτα όπως έλεγε ο Καζαντζάκης. Μέσα στην φούχτα αυτή είναι όλη η ουσία η θεϊκή που εδημιούργησε η ίδια η ύλη. Έχουμε κάτι από την δημιουργία του σύμπαντος μέσα στο μυαλό μας. Τουλάχιστον εκείνοι οι οποίοι τάχουν τετρακόσια. Λοιπόν και οι άνθρωποι αυτοί δουλεύουν σήμερα για να βρουν. Εμείς ανακαλύψαμε τους Θεούς. Εμείς τους εκάμαμε. Οι Θεοί που ανακαλύψαμε επέθαναν.

Ο Πλάτων, ο Σωκράτης, ο Αριστοτέλης επέστευαν στον Όλυμπο, επέστευαν εις τον Δία επέστευαν ότι πάνω στο δρόμο ήταν οι Θεοί και ότι εκατεβαίνουν οι Θεοί και έπιαναν τις γυναίκες και τις γκάστρωναν και έκαναν παιδιά μαζί τους. Κατάλαβες. Τέτοιες απλοϊκές θεωρίες οι σοφοί της εποχής εκείνης. Τώρα άλλαξαν τα πράγματα. Τώρα ξέρουν ότι οι Θεοί που εμείς οι ίδιοι τους πλάσαμε επέθαναν. Όμως ο άνθρωπος ζει. Όλοι αυτοί οι αρχαίοι Θεοί του Δία, του Μισρά, του Βούδα όλες αυτές οι θεότητες που πίστεψαν οι άνθρωποι, όλα αυτά έσβησαν. Δεν υπάρχουν οι Θεοί. Υπάρχουν οι ναοί τους αυτά τα χτίσματα του ανθρώπου. Και ο άνθρωπος πεθαίνει ενώ τα κτίσματα του μένουν. Δεν προφτάνει να τα χαρεί ο ίδιος τα κτίσματα του και πεθαίνει. Γιατί η ζωή του είναι λίγη. Ενώ τα έργα είναι τεράστια και μένουν. Μένουν χλιετηρίδες και ο άνθρωπος πεθαίνει. Γιατί αρρωστά. Δεν πρέπει να αρρωστά ο άνθρωπος. Θα νικήσει τον πόνο, θα νικήσει την αρρώστεια, Πόσες αρρώστειες ενίκησε ο άνθρωπος. Αρρώστειες ανιάτες, σήμερα τις θεραπεύει. Το ίδιο θα γίνει και για όλες τις αρρώστειες. Το πόνο θα τον εξαλείψει. Δε θα υπάρχει πόνος πλέον. Ο άνθρωπος θα ακολουθεί μια διαίτα και ο πόνος θα φεύγει. Όλα αυτά είναι τα οράματά μου. Τα βλέπω σαν να γίνονται τώρα...